

Öğrenciler için Yükseköğretim Kurumları Sınavı Ne Anlama Geliyor? Metaforik Bir İnceleme

What Does the Higher Education Institutions Exam Mean for Students? A Metaphorical Review

Serkan YÜKSEL, İsmail Eray DURSUN, Mustafa ÖZGENEL

ÖZ

Türkiye’de Yükseköğretim Kurumları Sınavına (YKS) giren öğrenci sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu sınav öğrenciler üzerinde stres ve kaygı gibi pek çok psikolojik soruna yol açabilmektedir. Bu araştırmanın amacı, farklı türden ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin Yükseköğretim Kurumları Sınavına ilişkin kullandıkları metaforları belirlemek ve analiz etmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul İli Silivri ve Büyükçekmece İlçelerinde devlet okullarında öğrenim gören 505 lise son sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmada toplanılan veriler yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde tümevarımcı analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin oluşturduğu metaforlar, benzerlik ve farklılıklarına göre araştırmacılar tarafından alt tema ve temalar altında toplanmışlardır. Metaforların toplandığı alt temalar “olumsuz çağrışım”, “belirsizlik”, “yarış/mücadele”, “gelecek/umut” alt temaları ve “endişe/kaygı” ile “beklenti” temalarıdır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre öğrenciler üniversite sınavını en çok “kabusa” ve “ölüme” benzetmişlerdir. Öğrenciler genel olarak üniversite sınavını ölüm kalım meselesi olarak değerlendirmektedir. Çalışmanın son bölümünde ise ortaya çıkan metaforlardan hareketle okul rehberlik servisleri ile ilgili kurumların yapacağı çalışmaların önemine vurgu yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim Kurumları Sınavı, Üniversite Giriş Sınavı, Metafor

ABSTRACT

The number of students taking the Higher Education Institutions Examination in Turkey is increasing day by day. This exam can cause many psychological problems such as stress and anxiety on students. The aim of this research is to identify and analyze the metaphors used by students in their senior year of different types of secondary education institutions regarding the Higher Education Institutions

Yüksel S., Dursun İ. E., Özgenel M., (2023). Öğrenciler için yükseköğretim kurumları sınavı ne anlama geliyor? Metaforik bir inceleme. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 13(1), 40-48. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1083036>

Serkan YÜKSEL (✉)

ORCID ID: 0000-0001-8087-8478

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Yönetimi, İstanbul, Türkiye
Istanbul Sabahattin Zaim University, Education Management, Istanbul, Turkey
srknyuksel@outlook.com

İsmail Eray DURSUN

ORCID ID: 0000-0002-6420-7487

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Yönetimi, İstanbul, Türkiye
Istanbul Sabahattin Zaim University, Education Management, Istanbul, Turkey

Mustafa ÖZGENEL

ORCID ID: 0000-0002-7276-4865

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul, Türkiye
Istanbul Sabahattin Zaim University, Faculty of Education, Istanbul, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 06.03.2022

Kabul Tarihi/Accepted : 27.04.2023

Bu eser “Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0
Uluslararası Lisansı” ile lisanslanmıştır.

Examination. In the research, phenomenological research design, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research consists of 505 high school senior students studying in public schools in Istanbul Province Silivri and Büyükçekmece Districts. The study group was determined using the maximum variation sampling method. The data in the study were obtained by using a structured interview form. The inductive analysis method was used in the analysis of the data. In this context, the metaphors created by the students were gathered under sub-themes and themes by the researchers according to their similarities and differences. The sub-themes in which the metaphors are collected are “negative connotation”, “uncertainty”, “race/struggle”, “future/hope” sub-themes, and “worry/anxiety” and “expectation” themes. According to the results obtained from the study, the students compared the university exam to a “nightmare” and “death” the most. Students generally consider the university exam as a matter of life and death. In the last part of the study, the importance of the work to be done by the school guidance services and related institutions was emphasized based on the metaphors that emerged.

Keywords: Higher Education Institutions Exam, University Entrance Exam, Metaphor

GİRİŞ

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler için bir üniversiteye yerleşebilmek oldukça önemlidir. Her yıl lise son sınıf seviyesinde yaklaşık 900.000 öğrencinin üniversite sınavlarına başvuru yapması (ÖSYM, 2018; 2019, 2020; 2021; 2022) ve yapılan araştırmalarda lise öğrencilerinin üniversiteyi ilk sırada “özgürlük” olarak tanımlamaları bu sınavın önemine kanıt gösterilebilir (Akman, 2020; Ertem ve Arı, 2016; Dinç Altun ve Uzuner, 2017; Korkmaz ve Bağçeci, 2013).

Yükseköğretime olan talep, eğitimin sağladığı faydalardan dolayı birçok ülkede sürekli ve yoğun olarak artış göstermektedir (Gölpek ve Uğurlugelen, 2013). Türkiye’de eğitimin bireysel getirilerine baktığımızda, TÜİK (2020a) tarafından açıklanan verilere göre 2019 yılında yükseköğretim mezunlarının ortalama gelirleri yıllık 51.888 lira iken, lise ve dengi okulları bitirenlerin iş gelirleri 34.115 Türk lirası ve okur yazar olmayan vatandaşlarda ise iş kazancı ortalama olarak 14.129 Türk lirasıdır. Başka bir söylemle, yükseköğretim kurumlarından/üniversite mezun olan bireyler eğitim durumu daha düşük bireylere göre daha fazla gelir elde etmektedirler. Eğitimin sağladığı bu maddi faydanın yanında başka getirileri de bulunmaktadır. Kişinin gelir olarak elde edemediği, ancak topluma yayılan olumlu dışsallıklar, eğitimin dolaylı getirilerine örnek gösterilebilir. Ayrıca gelir elde etmede istikrar, sigortalı ve güvenli çalışma, geleceğe daha güvenli bakış eğitimin diğer dolaylı faydaları olarak sayılabilir (Gümüş, 2012). Tüm bu anlatılanlar sebebiyle bireylerin eğitim düzeylerini olabildiğince artırmak istemelerinin her ne kadar üniversite öğrencilerinin yükseköğretim kurumlarına yönelik memnuniyet düzeyi genel anlamda düşük olsa da (Karadağ ve Yücel, 2022) doğal olduğu düşünülmektedir. Bu noktada Türkiye’de ortaöğretimden yükseköğretime geçişi sağlamak için Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) devreye girmektedir. Ancak Türkiye’de genel lise ve meslek lisesine giden öğrenci dağılımındaki anormalliğin de bir neticesi olarak yükseköğretime geçişin, eğitim sistemimizin adeta kapanmayan bir yarası hâline geldiği de söylenebilir (Arslan, 2004).

Türkiye’de yükseköğretim programlarına öğrencilerin seçilmesi ve yerleştirilmesi; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) tarafından yapılan Yükseköğretim Kurumları Sınavlarında öğrencilerin elde ettikleri puanlara göre yapılmak-

tadır. Söz konusu sınava giren lise son sınıf öğrencilerinin sadece %14,76’sı ve YKS’ye giren tüm adayların sadece %15,27’si örgün lisans programlarına yerleşebilmektedir (ÖSYM, 2021). Ancak üniversitede örgün dahi olsa herhangi bir programa yerleştirilmiş olmak ve o programı başarı ile tamamlamak bir öğrenciye yeterli bir ücretle iş bulma garantisini de ne yazık ki vermemektedir. İyi bir ücretle iş bulabilmek, ancak üniversitelerin belli bölümlerini bitirenler için geçerli olabilmektedir. Bunun içinde üniversite sınavına giren öğrenciler arasında yaklaşık %5’lik bir grup içinde yer almak gerekmektedir (Yıldırım ve Ergene, 2003). Bu sebeple her ne kadar yukarıda belirtildiği gibi üniversite mezunu çalışanların maaşları diğer çalışanlara göre yüksek olsa da gelirin iyileştirilmesi ve işsiz kalmamak için bir programa yerleştirilmenin ötesinde kazanılan bölümlerin de çok önemli olduğu düşünülmektedir. Tüm bunlar, liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerin üniversiteye bakışını etkilemekte, üniversiteye yüklenen anlam ve üniversiteye verilen önemden dolayı öğrenciler üzerinde bir takım olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Örneğin, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı yaşadıkları ve bu kaygının uyku kalitesini olumsuz yönde etkilediği (Köse, Kurucu Yılmaz ve Göktaş, 2018), genel olarak sınav kaygısının okul tükenmişliğini artırdığı (Demir ve Gençdoğan, 2017), öğrencilerin yükseköğretim sınavına hazırlık amacıyla sosyal etkinliklere daha az vakit ayırdıkları, okulda görülen derslere ilgilerinin azaldığı, aileleri ve arkadaşları ile olan iletişimlerinin olumsuz etkilendiği ve bu öğrencilerin zamanlarının çoğunu ders çalışarak veya test çözerek geçirdikleri (Kumandaş ve Kutlu, 2014) rapor edilmiştir. Ayrıca Baltaş ve arkadaşları (1989’dan akt., Cüceloğlu, 2021) tarafından Türkiye’de üniversite giriş sınavına hazırlanan öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin ameliyat olacak olan hastaların kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Verilen teorik bilgiler ve ampirik araştırma sonuçları göz önüne alındığında özellikle Yükseköğretim Kurumları Sınavına giren lise öğrencilerinin bu sınavı nasıl algıladıkları ve anlamlandıklarının belirlenmesi sınav sürecinin sağlıklı ve verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırmada, öğrencilerin üniversite sınavlarına yönelik algılarının tespit edilebilmesi için metaforlardan yararlanılmıştır. Metafor kelimesi, meta (değiştirmek) ve pherein (taşımak) sözcüklerinin birleşiminden oluşan Yunanca metapherein’den

gelmektedir (Levine, 2005). Metaforlar; insanların yaşamı, çevreyi, olayları ve maddeyi nasıl gördüklerini farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalıştıkları bir araç olarak düşünülür (Cerit, 2008). Bir metafor daha fazlasını görmeyi teşvik eder (Arnett, 1998). Shuell'e (1990) göre bir resim 1000 kelimeye bedelse; bir metafor 1000 resim değerindedir. Lyddon, Clay ve Sparks (2001), metaforların yalnızca bilimsel teorilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamadığını, aynı zamanda metaforik bilginin insanların yaşamları, ilişkileri ve bireysel sorunları hakkında inşa ettikleri çok kişisel anlatılar için bir temel olduğunu ileri sürmektedir. Lakoff ve Johnson (2015) metaforların gündelik hayatta sadece dilde değil; düşünce ve eylemde de yaygın olduğunu ve metaforun özünün bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmek olduğunu belirtmektedir. Bu noktada öğrencilerin eğitim yaşamlarında dönüm noktası olan ve onların geri kalan hayatlarını etkileyen üniversite yerleştirme sınavları ile ilgili öğrenci algılarının tespit edilmesinin ebeveynler ve eğitimciler açısından öğrencilerin yaşadığı duygu durumlarının yönetilmesi ve gerekli tedbirlerin alınabilmesi için oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. "Algıyı yönetmek, insanı yönetmek" (Zengin ve Bekmezci, 2021, s. 48) anlamına geldiğinden araştırma bulgularının alana, kamu ve özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlere, okul yöneticilerine, okul rehberlik servislerine ve bu süreci çocuklarıyla birlikte yürüten ailelere ışık tutacağı değerlendirilmektedir. Metaforlar, öğrencilerin üniversite sınavlarına yönelik olarak geliştirdikleri zihinsel süreçleri anlamaya yardımcı olabileceğinden aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler üniversite giriş sınavını hangi metaforlar aracılığıyla ifade etmektedirler?
2. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin üniversite giriş sınavına ilişkin metaforik algıları farklılık göstermekte midir?
3. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin üniversite sınavına ilişkin metaforik algıları okul türüne göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının uygulanması ve toplanan verilerin analizinde kullanılan teknikler üzerinde durulmaktadır.

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin Yükseköğretim Kurumları Sınavına ilişkin

metaforik algılarını belirlemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemine ve fenomenolojik desene göre yürütülmüştür. Fenomenoloji deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı olarak bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanan bir desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Fenomenolojik araştırmalar; bireylerin yaşantı, duygu ve düşüncelerinden hareketle bir fenomen hakkındaki düşüncelerini ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarmayı amaçlar (Polatcan ve Kılınc, 2018).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Silivri ve Büyükçekmece ilçelerindeki Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesinde öğrenim görmekte olan son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi, araştırmacıların birtakım özelliklere ve niteliklere göre farklılaşan birey veya durumları örnekleme dahil ettiği bir örnekleme stratejisidir (Creswell, 2020). Bu kapsamda araştırmada maksimum çeşitliliğin sağlanabilmesi için ortaöğretim kurumlarının farklı türlerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve İmam Hatip Liselerinde öğrenim görmekte olan 505 lise son sınıf öğrencisi oluşturmuştur (Tablo 1).

Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmada veriler, yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Yapılandırılmış görüşme formu, tüm soruları önceden belli olduğu formlardır (Karacabey, 2021). Yapılandırılmış görüşme formu, öğrencilerin cinsiyet ve okul türü bilgilerini kapsayan kişisel bilgiler bölümü ve görüşme sorusu olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmada ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin üniversite sınavı hakkındaki metaforik algıları belirlenmeye çalışıldığından ikinci bölümde öğrencilerin "Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) ..... gibidir, çünkü ....." ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Bu şekilde hem öğrencilerin Yükseköğretim Kurumları ile ilgili düşüncelerini bir metafor ile ifade etmeleri hem de ifade ettikleri metafor hakkında gerekçe sunmaları sağlanmıştır.

Araştırma başlamadan önce bir Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni ve bir alan uzmanından yardım alınmıştır. Aynı zamanda veriler toplanırken geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için katılımcıların etkilenmemesi ve yönlendirilmemeleri adına gerekli ortamların oluşturulmasına hassasiyet gösterilmiştir. Uygulama esnasında öğrencilere süre sınırlaması konulmamış, metafor

Tablo 1: Okul Türüne Göre Kız ve Erkek Öğrenci Sayıları

Okul Türü*	Kız (n=271)		Erkek (n=234)		Toplam (n=505)	
1-Anadolu Lisesi	202	40,00	143	28,32	345	68,32
2-Fen Lisesi	21	4,16	25	4,95	46	9,11
3-İmam Hatip Lisesi	29	5,74	31	6,14	60	11,88
4-Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	19	3,76	35	6,93	54	10,69

*Öğrenci sayıları n(%) olarak verilmiştir.

BULGULAR

kavramı hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra öğrencilerin üniversite sınavına yönelik metaforlarını sağlıklı oluşturabilmeleri için sonuçların sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı, sonuçların katılımcıların aleyhine kullanılmayacağı ve çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, herhangi bir rahatsızlık hissetmeleri durumunda istedikleri anda çalışmadan ayrılacakları konusunda gerekli bilgilendirmeler ve açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca öğrenci velilerinden onam alınmıştır. Öğrencilerin metaforları ve metaforlara ilişkin gerekçelerinin hiçbir yorum katılmadan, olduğu gibi verilmesine önem verilmiş ve değişikliğe gidilmemiştir. Araştırmada metaforlar alt tema ve temalara yerleştirilirken araştırmacıların birbirinden bağımsız olarak metaforları sınıflandırmalarına dikkat edilmiş ve görüş birliği/ayrılığı olan metaforlar tespit edilmiştir. Görüş birliği olan metaforlar tema ve alt temalar altına yerleştirildikten sonra görüş ayrılığı olan metaforlar öğrencilerin metaforlar için oluşturdukları gerekçeler göz önünde bulundurularak tekrar değerlendirilmiş ve araştırmacılar tarafından görüş birliği sağlanarak ilgili alt temalar altında sınıflandırılmışlardır.

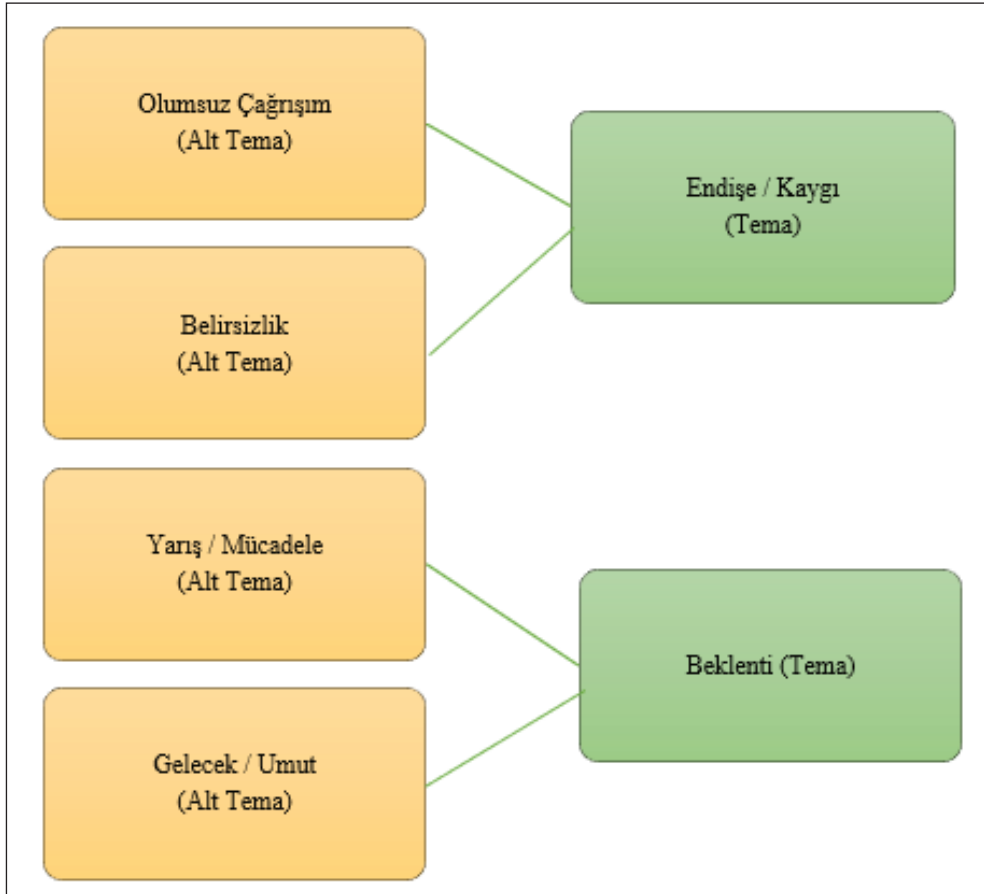
Verilerin Analizi

Veriler, nitel veri analizi tekniklerinden tümevarımcı analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Tümevarımcı analizde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu analiz yaklaşımında birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Araştırmaya katılan öğrenciler “Yükseköğretim Kurumları Sınavı” ile ilgili olarak toplam 505 metafor üretmişlerdir. 505 metaforun benzerlik ve farklılıklarından hareketle önce alt temalara ve sonra da alt temalar arasındaki benzerlik ve farklılıklardan hareketle ana temalara ulaşılmıştır. Yükseköğretim Kurumları Sınavına ait metaforlarının tema ve alt temalara dağılımları Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1’de görüldüğü üzere öğrencilerin Yüksek Öğretim Kurumları Sınavına ilişkin oluşturdukları metaforlar araştırmacılar tarafından metaforların ortak özelliklerinden hareketle “olumsuz çağrışım”, “belirsizlik”, “yarış/mücadele”, “gelecek umut” alt temaları ve “endişe kaygı”, “beklenti” temaları altında toplanmıştır. “Olumsuz çağrışım” ve “belirsizlik” alt temalarını içinde barındıran “Endişe/Kaygı” temasının toplam metaforların %77,82’sini kapsadığı; “yarış/mücadele” ve “gelecek umut” alt temalarından oluşan “Beklenti” temasının ise toplam metaforların %22,17’sini kapsadığı görülmektedir. Buna göre YKS ile ilgili metaforların ağırlıklı olarak “endişe/kaygı” teması altında toplanarak öğrencilerde olumsuz çağrışım ve belirsizlik algısı yarattığı söylenebilir. Öğrencilerin tema ve alt temaların oluşturulmasında kullandıkları metaforlar/kodlar Tablo 2’de ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde kâbus (f=19, %3,76), ölüm (f=18, %3,56), hayat (f=13, %2,57), at yarışı (f=12, 2,38), dönüm noktası (f=8,

Şekil 1: Tema ve alt temalar.

Tablo 2: Tema, Alt Tema ve Metaforlar

Tema	Alt Tema	Kodlar/Metaforlar	f	Oran (%)
Endişe / Kaygı	Olumsuz Çağrışım	Kabus (19), Ölüm (18), Aslan (7), Azrail (6), Gargamel (5), Savaş (5), Ruh Emici (5), Sırat Köprüsü (5), Deprem (5), Virüs (5), Canavar (5), Kedi (4), Aşk (4), Saçmalık (4), Bozuk saat (3), Duvar (3), Batakılık (3), Kanser (3), Yamyamlık (3), Yılan (3), Gereksiz (3), Sigara (3), Uçurum (3), Adolf Hitler (3), Ağırılık (2), Sinema (2), Sinir (2), Korku (2), Türkiye (2), Hapishane (2), Fare (2), Squid Game (2), Cehennem (2), Emperyalizm (2), Bilim İnsanları (2), Otobüs (2), Kazık (2), Ceza (2), Hırsız (2), Bölüm Sonu Canavarı (2), Çıkmaz Sokak (2), Mermi (2), Zombi (2), Ateş (2), Dertlerim (2), Türk Lirası (2), Deney Tahtası (2), Hayalimin Kapısı (2), Patron (2), Akrep (2), Adaletsiz (2), Acı (2), 2. Viyana (1), Acı Biber (1), Altıgen Sorusu (1), Alzaymır (1), Anadolu (1), Anlamsız ve boş (1), Anlamsızlık (1), Antibiyotik (1), Bahtsız Bedevi (1), Balık (1), Barut (1), Baş belası (1), Beşiktaş (1), Biber (1), Bilgecan Dede (1), Bir ameliyat (1), Boş sistem (1), Cehennem Ateşi (1), Covid (1), Çakallar (1), Çilekeş (1), Çöp (1), Darağacı (1), Deneme Tahtası (1), Dere Görünümlü Deniz (1), Derelere Çekilen Set (1), Diktatör (1), Dolabımdaki Canavar (1), Dostoyevski (1), Döviz Kuru (1), Düşman (1), Edebiyat (1), Efsane (1), Ejderha (1), Enerji Emici (1), Engellerle Dolu Bir Yol (1), Engelli Parkur Yarışı (1), Fabrikadaki Makineler (1), Fobiler (1), Futbol Takımı (1), Galatasaray (1), Ganyan (1), Gençliğim (1), Gençlik Bitişi (1), Girdap (1), Gölge (1), Grip (1), Gulyabani (1), Hafıza Kaybı (1), Haksızlık (1), Hastalık (1), Hayalet (1), Hayatımın Mezarlığı (1), Hızlı Tren (1), Hidra (1), Hileli Bir Yarış (1), Hürrem Sultan (1), İzdırap (1), İlk İş Günü (1), İmkansızlık (1), İnsan (1), İntihar (1), İşkence (1), Kafes (1), Kamyon (1), Kaplumbağa (1), Karabasan (1), Karadelik (1), Kare (1), Katil (1), Kılıç (1), Kıyamet Günü (1), Kız (1), Korku Evi (1), Korku Filmi (1), Korkulu Rüya (1), Korkunç Hastalık (1), Kravat (1), Kupon (1), Kurt (1), Kuyu (1), Laboratuvar (1), Labirent (1), Mezar (1), Okul Tuvaleti (1), Okyanus (1), Öcü (1), Ömür Törpüsü (1), Örümcek (1), Perde (1), Boş (1), Saldırgan Hayvan (1), Sel (1), Stalin (1), Stres (1), Stres Havuzu (1), Sülük (1), Süzgeç (1), Şaka (1), Şeytan (1), Tilki (1), Timsah (1), Titanik (1), Torpil (1), Tost Makinesi (1), Travma (1), Tünel (1), Türk Dizisi (1), Vampir (1), Vergi (1), Yamyam (1), Yangın (1), Yaramaz Bir Çocuk (1), Yaramazlık (1), Yaratık (1), Yemekhane Yemeği (1), Zararlı Madde (1), Zehirli Su (1), Zehirli Yılan (1), Zindanda Beklemek (1), Adrenalin (1)	304	60,20
	Belirsizlik	Hayat (13), Dönüm Noktası (8), Oyun (6), Fenerbahçe (5), Deniz (4), Film (3), Belirsizlik (3), Ahiret sınavı (2), Bukalemun (2), İddia Kupunu (2), Almanya Ligi (1), Altılı ganyan (1), Türev (1), Trigonometri (1), Ayna (1), Bir arı (1), Boksör (1), Boşluk (1), Covid Aşısı (1), Çakal (1), Dipsiz Bir Kuyu (1), Elon Musk (1), Futbol Topu (1), Ahiret (1), Güven (1), Hava Durumu (1), Hayaller (1), Hayatı Yaşamak (1), Hikâye (1), İkizler Burcu (1), İp Üstünde Yürümek (1), İp (1), Joker (1), Kader (1), Kadın (1), Kanguru (1), Karanlık (1), Kilit (1), Kumar (1), Mancınık (1), Milli Piyango (1), Pamuk İpliği (1), Piyango (1), Piyangodan Bilet Almak (1), Rus Ruleti (1), Rüya (1), Sınır Kapısı (1), Şans Oyunu (1), Zirve (1), Bir hayal (1), Duygularımız (1)	89	17,62
	Beklenti	Yarış / Mücadele	At yarışı (12), Ağrı dağı (5), Merdiven (4), Dağ (3), Futbol (3), Yol (3), Yarış (3), Terazi (2), Kalem (2), Beden Eğitimi (1), Bilmece (1), Dağ Yamacı (1), Everest (1), Fare Kapanı (1), Gittikçe Yükselen Tümsek (1), Halı Saha (1), Hamilton (1), Hız Treni (1), Himalayalar (1), Hipodrom (1), İssiz Bir Adaya Düşmek (1), Işık (1), Kale Surları (1), Karınca (1), Kupa (1), Kurtuluş Savaşı (1), Maç (1), Maraton (1), Maraton Koşusu (1), Masal (1), Olimpik Yarış (1), Olimpiyat (1), Ölüm ve Hayat (1), Parkur (1), Piramit (1), Puzzle (1), Sağlam Bir Duvar (1), Sınır (1), Spor (1), Survivor (1), Ulaşılmaz Bir Dağ (1), Uzun Yol (1), Ülkem (1), Yarış Atı (1), Yolculuk (1), Bir Dağ (1)	74
Gelecek / Umut		Gelecek (8), Kapı (7), Adalet (3), Köprü (2), Anahtar (2), Alaaddin'in Sihirli Lambası (1), Asıl başlangıç (1), Ders (1), Doğa (1), Dolar (1), Evcil Hayvan (1), Geleceğe Bakış (1), Geleceğim (1), Geleceğin Planı (1), Gül (1), Kahraman (1), Kumbara (1), Kurtuluş (1), Masal Kahramanı (1), Şalgam (1), Zirvede Bayrak (1)	38	7,52

%1,58), gelecek (f=8, %1,58), kapı (f=7, %1,39), aslan (f=7, %1,39), oyun (f=6, %1,19), Azrail (f=6, %1,19) metaforları en yüksek frekansa sahip metaforlardır.

Metaforlar alt tema ve temalara yerleştirilirken ortaya çıkan metafor bağlamı içinde ele alınmıştır. Örneğin “aşk” kavramı rahatsızlık verici durum kavramı içine yerleştirilirken öğrencilerin aşk ile ilgili gerekçelendirmelerine bakılmıştır. Buna göre Yükseköğretim Kurumları Sınavını “aşk”a benzeten öğrenciler gerekçe olarak “öldürmez süründürür” gibi ifadeler kullanmıştır (Katılımcı, 223). Benzer şekilde bilim adamı kavramı rahatsızlık verici durum kategorisine yerleştirilmiştir, çünkü öğrenciler bilim adamı metaforunu gerekçelendirirken “insanlar üzerinde psikolojilerini bozmak için deneyler yapar” (Katılımcı, 485), “fare gibi kullanır” (Katılımcı, 484) gibi ifadelerle yer vermişlerdir. Yine kedi metaforunun rahatsızlık verici durum içine yerleştirilmesinin sebebi öğrencilerin kedi metaforunu “kedilerden korkuyorum” (Katılımcı, 369), “nankördür” (Katılımcı, 371) şeklinde gerekçelendirmelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin yazdıkları metaforlara araştırmacılar tarafından yazım ve imla kuralları bakımından herhangi bir müdahalede bulunulmamış ve metaforlar öğrencilerin yazdığı şekilde tabloda gösterilmiştir.

Alt temalar tek tek ele alındığında öğrencilerin oluşturdukları metaforların ağırlıklı olarak “Olumsuz Çağırışım” (f=304, %60,20) alt teması altında toplandığı görülmektedir. Buna göre kâbus (f=19) ve ölüm (f=18) metaforları bu kategorinin ve genel tablonun en çok tekrar eden metaforlarıdır. Olumsuz çağırışım alt temasında yer alan metaforların gerekçelendirilmeleri de olumsuzdur. Örneğin YKS’yi kaba benzeten öğrenciler “kâbus” metaforunu “çok korkuyorum” (Katılımcı, 345), “herkes cehennemini nasıl olduğunu görür” (Katılımcı, 352), YKS’yi ölüme benzeten öğrenciler ise ölüm metaforunu “kazanamazsam hayatım biter” (Katılımcı, 404), “nefesimi kesiyor” (Katılımcı, 405) şeklinde gerekçelendirmişlerdir. YKS’yi ölüm metaforu ile açıklayan bir öğrenci “her gün tekrar tekrar ölüyorum; çalış çalış (Katılımcı, 402)” diyerek sınavın üzerinde yarattığı baskıyı ifade etmeye çalışmıştır.

“Belirsizlik” alt temasında yer alan metaforların “hayat (f=13)”, “dönüm noktası (f=8)”, “Oyun (f=6)” şeklinde sıralandıkları görülmektedir. Öğrencilerin söz konusu metaforlar hakkındaki gerekçeleri incelendiğinde ise hayat metaforunu “bir anda her şey olup bitebilir” (Katılımcı 328) veya “belirsizdir” (Katılımcı 327) şeklinde gerekçelendirmişlerdir.

“Yarış/Mücadele” alt temasında öğrencilerin oluşturdukları metaforlar ise “at yarışı (f=12)”, “Ağrı Dağı (f=5)”, “merdiven (f=4)” şeklinde sıralanmaktadır. Yarış alt temasında yer alan

metaforların gerekçelendirilmelerine bakıldığında öğrencilerin “at yarışı” metaforunu gerekçelendirirken “herkes birbirine rakip” (Katılımcı, 228), “koşan koşana” (Katılımcı, 231), “Ağrı Dağı” metaforunu gerekçelendirirken “tırmanması zor bir maraton” (Katılımcı, 212), “çıktıkça bitmiyor” (Katılımcı, 209) ifadelerini kullandıkları görülmektedir.

Son alt tema olan “Gelecek/Umud” alt temasında ise öne çıkan metaforlar “gelecek (f=8)”, “kapı (f=7)”, “adalet (f=3)” metaforları şeklinde sıralanmaktadır. Öğrenciler “gelecek” metaforunu gerekçelendirirken “daha iyi yerlere gidebilirim” (Katılımcı, 314); “kapı” metaforunu gerekçelendirirken “hayallerimize açılan kapı” (Katılımcı, 364), “uçsuz bucağı hayallerimiz var” (Katılımcı, 367); “adalet” metaforunu gerekçelendirirken “emek veren insanların daha yüksek kaliteli bir eğitim alarak iyi bir meslek edinmesini sağlar” (Katılımcı, 201) şeklinde ifadeler kullandıkları görülmektedir.

Analizlerde ayrıca kız ve erkek öğrencilerin metafor dağılımları da incelenmiş ve bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3’te cinsiyete göre en fazla dağılım gösteren metaforlar incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin oluşturdukları metaforların birbirine benzer oldukları ifade edilebilir. Aşağıda kız ve erkek öğrencilerin en çok ürettikleri metaforlara ait gerekçelendirmelerinden bazılarına yer verilmiştir.

“Bize hissettirdiği kaygı, endişe, aile baskısı ölüm gibi” (Ölüm metaforu) (Katılımcı – 397-Erkek)

“Her gün tekrar tekrar ölüyorum, çalış çalış” (Ölüm metaforu) (Katılımcı – 402- Erkek)

“Kazanamazsam hayatım biter” (Ölüm metaforu) (Katılımcı-404-Kız)

“İnsanın gençliğini tüketir” (Ölüm metaforu) (Katılımcı-410-Kız)

“Çok korkuyorum” (Kabus metaforu) (Katılımcı-345-Erkek)

“Rüyalarım giriyor, beni yiyor” (Kabus metaforu) (Katılımcı – 355-Erkek)

“Hayatım boyunca unutamayacağım bir korku” (Kabus metaforu) (Katılımcı 348-Kız)

“Bu sınavı geçerse ilerde istediğim mesleği yapabilir iyi bir üniversitede okuyabilirim ve daha iyi yerlere gelebilirim” (Gelecek metaforu) (Katılımcı-314-Kız)

“Hayallerimize açılan kapı” (Kapı metaforu) (Katılımcı- 264-Erkek)

Tablo 4 incelendiğinde, Yükseköğretim Kurumları Sınavını kız öğrencilerin %62,73’ü olumsuz çağırışım uyandıran metafor-

Tablo 3: Kız ve Erkek Öğrencilerin En Sık Kullandıkları Metaforlar

Tema	Alt Tema	Kodlar/Metaforlar (Kız Öğrenci)		Kodlar/Metaforlar (Erkek Öğrenci)	
Endişe Kaygı	Olumsuz Çağırışım	Kâbus 11(4,06)	Ölüm 9 (3,32)	Ölüm 9 (3,85)	Kâbus 8 (3,42)
	Belirsizlik	Hayat 7 (2,58)	Dönüm Noktası 5 (1,85)	Hayat 6 (2,56)	Fenerbahçe 5 (2,14)
Beklenti	Yarış/ Mücadele	At yarışı 8 (2,95)	Ağrı dağı 3 (1,11)	At yarışı 4 (1,71)	Futbol 3 (1,28)
	Gelecek/ Umud	Gelecek 5 (1,85)	Kapı 3 (1,11)	Kapı 4 (1,71)	Gelecek 3 (1,28)

Tablo 4: Tüm Metaforların Kız ve Erkek Öğrencilere Göre Dağılım Frekans ve Yüzdeleri

Tema	Alt Tema	Kız Öğrenci		Erkek Öğrenci	
Endişe Kaygı	Olumsuz Çağrışım	170	62,73	134	57,26
	Belirsizlik	44	16,24	45	19,23
Beklenti	Yarış/ Mücadele	37	13,65	37	15,81
	Gelecek/Umut	20	7,38	18	7,69

Tablo 5: Lise Türlerine Göre Metaforların Frekans ve Yüzde Bilgileri

Tema	Alt Tema	Anadolu Lisesi		Fen Lisesi		İmam Hatip Lisesi		Meslek Lisesi	
Endişe Kaygı	Olumsuz Çağrışım	201	58,26	32	69,57	36	60,00	34	62,96
	Belirsizlik	64	18,55	5	10,87	7	11,67	13	24,07
Beklenti	Yarış/ Mücadele	52	15,07	8	17,39	11	18,33	5	9,26
	Gelecek/ Umut	28	8,12	1	2,17	6	10	2	3,70

lar ile ifade ederken, erkek öğrencilerin %57,26'sı olumsuz çağrışım uyandıran metaforlarla ifade etmiştir. Belirsizlik alt temasında kız öğrencilerin %16,24'ü metafor üretirken erkek öğrencilerin %19,23'ü metaforlarını belirsizlik ifade edecek şekilde oluşturmuşlardır. "Yarış/Mücadele" ve "Gelecek/Umut" alt temalarında da kız ve erkek öğrenci metaforlarının benzer dağılım gösterdikleri görülmektedir.

Tablo 5'te metaforların okul türlerine göre frekans ve yüzdeleri bilgileri görülmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin Yüksek Öğretim Kurumları Sınavını benzettikleri metaforların en fazla olumsuz çağrışım uyandıracak şekilde toplandığı görülmektedir. Lise türleri içinde YKS'yi yüksek oranda "olumsuz çağrışım" yaratacak şekilde benzeten öğrencilerin Fen Lisesi öğrencileri olduğu görülmektedir. Yine Fen Lisesi öğrencileri YKS'yi "gelecek/umut" olarak gören metaforları en düşük oranda oluşturan öğrenciler olarak tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Üniversite sınavının, lise kademesinin son sınıflarında okuyan öğrenciler için oldukça önemli olduğu ve söz konusu öğrencilerin zamanlarının önemli bir bölümünü ya bu sınava çalışarak ya da bu sınavı düşünerek geçirdikleri gözlemlenmektedir. Bu nedenle öğrencilerin hayatlarının önemli bir dönemecini oluşturan YKS sınavı hakkında öğrencilerin hangi duygular içinde olduklarının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada öğrencilerin YKS sınavına ilişkin algıları metaforlar aracılığı ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öğrenciler YKS sınavına yönelik 505 metafor üretmişler ve bu metaforlar ortak özelliklerine göre araştırmacılar tarafından, "olumsuz çağrışım", "belirsizlik", "yarış/mücadele", "gelecek/umut" alt temaları ve "endişe/kaygı", "beklenti" temaları altında toplanmıştır. Genel olarak bakıldığında üretilen metaforların olumsuz çağrışım uyandıracak metaforlar olduğu görülebilmektedir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin YKS sınavını en fazla "kâbusa" ve "ölüme" benzettikleri görülmektedir. Özellikle üniversiteyi "özgürlük" (Korkmaz ve Bağçeci, 2013; Akman, 2020; Ertem ve Arı, 2016; Dinç Altun ve Uzuner, 2017)

olarak gören öğrencilerin üniversite giriş sınavlarını kâbus ve ölüme benzetmeleri oldukça dikkat çekici ve önemlidir. "Olumsuz çağrışım" alt temasında bulunan kâbus ve ölüm metaforlarının ardından öğrencilerin en fazla ürettikleri metaforlar "belirsizlik" alt temasında bulunan "hayat" ve "yarış/mücadele" alt temasında bulunan "at yarışı" metaforlarıdır. Öğrencilerin oluşturdukları metaforlardan hareketle Yükseköğretim Kurumları Sınavının öğrencilerin psikolojileri üzerinde çok önemli bir baskı unsuru oluşturduğu söylenebilir. Literatürde; Özgür, Yörükoğlu ve Baysan Arabacı (2011) tarafından 9., 10. ve 11. sınıf öğrencileri arasında yapılan araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe şiddet eğilimlerinin arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca yaşam memnuniyeti araştırması sonuçlarına göre gençlerin (15-24 yaş aralığı) %40,5'i şimdikiye kadar almış olduğu eğitimden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir (TÜİK, 2020b). Literatürde karşılaşılan sınıf düzeyleri yükseldikçe şiddet eğiliminin artmasında diğer pek çok nedenin yanında bu tip sınavların duygusal sonuçlarının aracı bir etkisi olduğu dahi düşünülebilir. Yine öğrencilerin ürettikleri metaforlardan hareketle, söz konusu öğrenci memnuniyetsizliği üzerinde Yüksek Öğretim Kurumları Sınavının doğrudan veya dolaylı etkilerinin olabileceği düşünülebilir.

Üzüntü, sıkıntı, korku, başarısızlık duygusu, acizlik, sonucun belirsiz olması ve yargılanma gibi heyecanların biri veya birçoğu kaygı duygusuna yol açmaktadır (Cüceloğlu, 2021). Öğrencilerin üniversite sınavlarına ilişkin oluşturdukları metaforlar incelendiğinde öğrencilerin kaygı içeren metaforları sıklıkla oluşturdukları görülmektedir. Yıldırım (2000) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencileri üzerinde yalnızlık ve sınav kaygısının akademik başarıyı negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin kaygı düzeylerinin artmasının kaygılandıkları durumun yani akademik başarısızlığın sebeplerinden biri olduğu da söylenebilir. Başka bir ifadeyle, öğrenciler başarısızlık yaşamamak için kaygılanmakta ve bu kaygı aynı zamanda onların akademik başarısızlıklarının bir öncülü olmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin kaygı düzeylerinin iyi yönetilmesi noktasında okul rehberlik servislerine ve ebeveynlerine büyük görevler düşmektedir.

Sınavlarla ilgili olarak çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin sınavları “hayat”, “at yarışı” ve “ölüm” (Baş ve Kıvılcım, 2019); “gelecekteki hayatım”, “zorluk”, “stres” (Ulusoy, 2020); *zorlanma* (Duban ve Arisoy, 2017) gibi metaforlar aracılığıyla değerlendirildikleri görülmektedir. Buna göre son yıllarda üniversite sayılarının ve kontenjanlarının artmasına rağmen, öğrencilerin üniversite sınavı ile ilgili olarak kaygı, stres, belirsizlik gibi olumsuzluk bildiren metaforlar üretmeye devam ettikleri görülmektedir. Bu durumun sadece üniversiteyi kazanmanın istenilen hayatı sürmek için yeterli olmamasından ve üniversite kazanmanın yanında iyi bir üniversite ve iyi bir bölüm kazanmanın da çok önemli olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

YKS hakkındaki metaforlar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin oluşturdukları metaforların birbirine yakın anlamlarda olduğu görülmektedir. Bu durumun, modernleşme süreci ile günümüzde kadın ve erkek rolleri arasındaki mesafenin azalmasından (Ersoy, 2009) kaynaklı olduğu ileri sürülebilir. Zira ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak kendi hayatlarını kazanmak ve kendi ayaklarının üzerinde durabilmek için benzer yollardan geçmekte ve benzer güçlükleri aşmak zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla öğrencilerin üniversite giriş sınavı gibi ortak bir güçlük hakkında cinsiyet bağlamında çok fazla farklılık göstermeden benzer metaforları kullanmış olmalarının son derece doğal bir sonuç olduğu ifade edilebilir.

Okul türüne göre değerlendirme yapıldığında ise araştırmaya dâhil olan lise türleri arasında YKS’yi olumsuz çağrışım yaratacak şekilde ifade eden öğrenci oranının en yüksek Fen Liselerinde bulunması dikkat çekicidir. Yine Fen Lisesi öğrencileri; diğer lise türlerinde öğrenim gören öğrencilere göre “gelecek/umut” alt temasında en az metafor oluşturan öğrencilerdir. Literatür tarandığında, Başkal (2009) tarafından yapılan araştırmada, Anadolu Lisesinde eğitim almakta olan öğrencilerin Fen Lisesinde eğitim almakta olan öğrencilere göre istedikleri puanı alamama kaygısını daha yüksek puanla değerlendirdikleri ortaya konulmuş olsa da araştırmamızda Fen Lisesi öğrencilerinin üniversite sınavını daha yüksek oranda “olumsuz çağrışım” uyandıran metaforlarla ifade etmelerinde üniversite sınavlarında toplumun, ailenin, öğretmenlerin Fen Lisesi öğrencilerinden çok daha yüksek başarı beklentisi içerisinde olmalarının öğrenciler üzerinde baskı oluşturmasının bir sonucu olduğu değerlendirilebilir. Yine Fen Lisesi başta olmak üzere tüm lise türlerinde “gelecek/umut” alt temasının en düşük oranlı alt tema olmasında sınavın öğrenci üzerinde oluşturabileceği kaygı ve sınav sonrasında her ne kadar eğitim düzeyindeki artış, gelir artışını beraberinde getirirse de 2015 yılından itibaren üniversite mezunu olmanın getirisinin düşmüş olması da etkili olabilir (Ulucan ve Ciftci, 2019).

Araştırmada ulaşılan bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğrenciler üniversite sınavını bir ölüm kalım meselesi olarak görmekte ve bu durum öğrenciler üzerinde olumsuz duyguların gelişmesine kaynaklık etmektedir. Anne-babaların, yakın çevredeki insanların, öğretmenlerin ve dahası toplumun “adam olmak için okumalısın!” söylemi öğrencilerin bu sınava çok sıkı çalışmalarına neden olmaktadır. Üniversite sınavlarına yönelik olarak öğrencilerin en çok *kâbus* ve *ölüm* gibi kaygı ve

rici metaforlar üretmeleri onların ne kadar zorlu bir süreçten geçtiklerinin ve büyük bir baskı altında olduklarının göstergeleridir. Öğrenciler, bu dönemde gelişimsel birtakım sorunlarla uğraşırken, aynı zamanda hayatlarına yön verecek çok önemli bir sınavın ağırlığı altındadırlar. Bunun yanında özellikle sınav baraj uygulamasının kaldırılmasıyla 2022 TYT oturumuna 3.234.318 kişinin ve 2022 AYT oturumuna 2.056.466 kişinin (ÖSYM, 2022) katılmasının sınav dışındaki alternatiflerin uygulanabilirliğini azalttığı da düşünülmektedir. Bu sebeple öğrenci velilerinin çocuklarının gelişimsel dönemleri ve sınav kaygılarının büyüklüğü konusunda bilgilendirilmelerinin sınav sürecinin doğru ve etkili yönetilmesi noktasında çok önemi olduğu değerlendirilmektedir. Öğrenciler üzerindeki psikolojik baskının azaltılmasına yönelik okul rehberlik servislerinin ve ilgili kurumların birtakım rehberlik ve danışmanlık hizmetleri olmakla birlikte, bulgulardan hareketle bu rehberlik ve danışmanlık hizmetleri yeterli veya etkili olmadığı söylenebilir. Bu sebeple özellikle okul rehberlik servisleri gerek sınava hazırlanan öğrencilere gerekse velilere ebeveyn tutumları, kişilik oluşumu, sınav kaygısı ile ilgili olarak gerekli desteğin verilmesi ve sürekli takip edilmesi sürecin sağlıklı bir şekilde yönetilebilmesi için oldukça gerekli ve önemli görülmektedir. Özellikle sınav kaygısı ve stres yaşayan öğrencilerin tespit edilmesi, bu duygu durumları ile öğrencilerin nasıl baş edeceğinin kazandırılması ve süreç boyunca izlenmesi öğrencilerin sınav hazırlık sürecindeki hayat kalitesini de arttıracığı söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akman, Y. (2020). Farklı lise türlerinde öğrenim göre öğrencilerin üniversite kavramına yönelik metaforik algıları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 776-793.
- Arnett, R. C. (1998). Metaphorical guidance administration as building and renovation. *Journal of Educational Administration*, 37(1), 80-87.
- Arslan, M. (2004). Eğitim sistemimizin kapanmayan yarısı: Yükseköğretime Geçiş. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(16), 37-51.
- Baş, G. ve Kıvılcım, Z. S. (2019). Türkiyede öğrencilerin merkezi sistem sınavları ile ilgili algıları: Bir metafor analizi çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 639-667.
- Başkal, S. (2009). *Anadolu, fen ve genel liselerde eğitim alan son sınıf öğrencilerinin bir üst öğrenime geçişte meslek seçimi ile ilgili yaşadıkları kaygıların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Muğla ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cüceloğlu, D. (2021). *İnsan ve davranışı*. Remzi Kitapevi.
- Creswell, J. W. (2020). *Eğitim araştırmaları* (H. Ekşi, Çev. Ed.). Edam.
- Demir, M. ve Gençdoğan, B. (2017). Okul tükenmişliğini yordamada sınav kaygısı ve akademik başarının etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 8(20), 111-126.
- Dinç Altun, Z. ve Uzuner, F. G. (2017). Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin üniversite kavramına yönelik metaforik algıları. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 8(16), 60-83.

- Duban, N. ve Arısoy, H. (2017). 8. sınıf öğrencilerinin temel eğitimden orta öğretime geçiş (TEOG) sınavına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 7(1), 67-98.
- Ertem, Z. S. ve Arı, A. (2016). Lise öğrencilerinin üniversite ve öğretim elamanı kavram algıları. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(3), 78-92.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.
- Gölpek, F. ve Uğurlugelen, K. (2013). Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de yükseköğretime giriş sistemleri. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(5), 64-77.
- Gümüş, E. (2012). Eğitimin getirileri. E. Gümüş ve M. Şişman (Ed.). *Eğitim ekonomisi ve planlaması* içinde (s. 53-70). Pegem.
- Karacabey, M. F. (2021). Nitel veri toplama teknikleri. S. Şen ve İ. Yıldırım (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (s. 385-406). Nobel.
- Karadağ, E. & Yücel, C. (2022). *Türkiye üniversite memnuniyet araştırması 2022*. ÜNİAR. https://www.uni-ar.net/_files/ugd/779fe1_5d660b5f472e4e1ab70623097c2ff856.pdf
- Kumandaş, H. ve Kutlu, Ö. (2014). Yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirmede kullanılan sınavların oluşturduğu risk faktörlerinin okul başarısı üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(74), 15-31.
- Korkmaz, F. ve Bağçeci, B. (2013). Lise öğrencilerinin üniversite kavramına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 187-204.
- Köse, S., Kurucu Yılmaz, Ş. ve Göktaş, S. (2018). Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygı düzeyleri ile uyku kalitesi arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 9(2), 105-111.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2015). *Metaforlar* (G. Y. Demir, Çev.). İthaki.
- Levine, P. M. (2005). Metaphors and images of classrooms. *Kappa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175.
- Lyddon, W. J., Clay, A. L. & Sparks, C. L. (2001). Metaphor and change in counseling. *Journal of Counseling & Development*, 79(3), 269-274.
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM). (2022). *2022 YKS Sayısal Verileri*. [Erişim: 01.08.2022, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/sayisabilgiler18072022.pdf>].
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM). (2021). *2021 YKS Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler*. [Erişim: 05.12.2021, https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2021/YKS/YERLESTIRME/sayisal_bilgiler_17092021.pdf].
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM). (2020). *2020 YKS Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler*. [Erişim: 05.12.2021, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/YKS/sayisabilgiler26082020.pdf>].
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM). (2019). *2019 YKS Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler*. [Erişim: 05.12.2021, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/YKS/sayisabilgiler06082019.pdf>].
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM). (2018). *2018 YKS Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler*. [Erişim: 05.12.2021, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/YKS/YER/Sayisabilgiler31082018.pdf>].
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Baysan Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.
- Polatcan, M ve Kılınç, A. Ç. (2018). Fenomenoloji ve araştırmalarda fenomenolojik yöntem. K. Beycioğlu, N. Özer ve Y. Kondakçı (Ed.), *Eğitim yönetiminde araştırma* içinde (s.391-408). Pegem.
- Shuell, T. J. (1990). Teaching and learning as problem solving. *Theory Into Practice*, 29(2), 102-108.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020a). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması*. [Erişim: 24.01.2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2019-33820>]
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020b). *İstatistiklerle gençlik, 2020*. [Erişim: 18.02.2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020>]
- Ulucan, H. & Ciftci, C. (2019). Türkiye’de üniversite eğitiminin ücretler üzerindeki etkisi azalıyor mu? *Business and Economics Research Journal*, 10(3 Special Issue), 649-669.
- Ulusoy, B. (2020). 8. Sınıf öğrencilerinin liselere geçiş sınavı’na (lgs) ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 186-202.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 167-176.
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 224-234.
- Zengin, Ş. ve Bekmezci, M. (2021). Algı yönetimi ve işletmeler açısından önemi. *International Journal of Commerce, Industry and Entrepreneurship Studies*, 1(1), 37-52.